

LANDSVERORDENING houdende wijziging van het Burgerlijk Wetboek van Aruba en een aantal landsverordeningen in verband met de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht en de reeds opgeheven handelingsonbekwaamheid van gehuwde vrouwen voor het verrichten van bepaalde rechtshandelingen (Landsverordening openstelling huwelijk)

MEMORIE VAN TOELICHTING

No. 3

Algemene toelichting

1. Inleiding

In Aruba is op 23 september 2016 de Landsverordening van 23 september 2016 (AB 2016 no. 51) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek van Aruba (AB 1989 no. GT 100) in verband met een aantal onderwerpen die nog een regeling of aanpassing in het Burgerlijk Wetboek van Aruba behoeven (aanvulling Burgerlijk Wetboek van Aruba) door de Staten goedgekeurd (hierna: de Landsverordening aanvulling BWA). In deze landsverordening is onder meer de rechtsfiguur van het geregistreerd partnerschap opgenomen. Met ingang van 1 september 2021 – na precies vijf jaar – zijn zowel de Landsverordening aanvulling BWA als de Aanpassingsverordening aanvulling BWA in werking getreden.

Het geregistreerd partnerschap heeft als doel om op grond van bestaande jurisprudentie van het Europese Hof van de Rechten van de Mens (EHRM) aan paren van hetzelfde geslacht zoveel mogelijk dezelfde rechten te bieden als echtgenoten en zodoende hun relatie formeel te erkennen. Ten aanzien hiervan merken de indieners van het onderhavige ontwerp op dat de rechtsgevolgen van het geregistreerd partnerschap echter sterk afwijken van die van het huwelijk. Thans zijn enkel de zogenaamde ‘*core rights*’ (oftewel de basisrechten) van het huwelijk van overeenkomstige toepassing verklaard op het geregistreerd partnerschap, zijnde de titels 1.6, 1.7 en 1.8 van het BWA. Hoewel het erfrecht expliciet in de jurisprudentie van het EHRM wordt beschreven als een ‘*core right*’ dat de landen in ieder geval geregeld moeten hebben voor paren van gelijk geslacht (EHRM 7 november 2013, 29381/09 en 32684/09, r.o. 81 (Vallianatos and Others v. Greece) en EHRM 21 juli 2015, 18766/11 en 36030/11, r.o. 174 (Oliari and Others v. Italy)), is het erfrecht niet op het geregistreerd partnerschap van toepassing verklaard.

De zogenaamde ‘*supplementary rights*’ van het geregistreerd partnerschap dienen ook te worden geregeld. Het gaat daarbij om de wenselijk geachte rechtsgevolgen die de regering aan het geregistreerd partnerschap wenst te verbinden op het gebied van het familierecht, het erfrecht,

het fiscaal recht en de socialezekerheidswetgeving. De indieners merken in dit verband op dat alle onderscheid dat tussen het geregistreerd partnerschap en het huwelijk bestaat mede tegen het licht van het gelijkheidsbeginsel dient te worden bekeken. Aan de hand daarvan dient het onderscheid dat thans bestaat tussen het geregistreerd partnerschap en het huwelijk te worden opgeheven, hetgeen inhoudt dat de rechtsgevolgen van het geregisterd partnerschap in grote mate overeen dienen te komen met die van het huwelijk.

Wat daarvan ook zij, de initiatiefnemers zijn van oordeel dat het geregistreerd partnerschap niet toereikend is om de discriminatie van paren van gelijk geslacht op te heffen. Het geregistreerd partnerschap is nog steeds een *separate, but 'equal'* oplossing, die is bedacht om paren van gelijk geslacht van het huwelijk uit te sluiten. De indieners van het ontwerp zijn van mening dat het openstellen van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht in Aruba geen uitstel meer kan dulden. Aan het huwelijk komt maatschappelijk gezien immers een bepaalde symbolische en emotionele waarde toe en er bestaat volgens de indieners geen objectieve rechtvaardiging om paren van gelijk geslacht daarvan uit te sluiten.

Het onderhavige ontwerp strekt dan ook tot de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht in Aruba. Om dit te bewerkstelligen, worden relevante bepalingen van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba (BWA) aangepast en worden in verband daarmee wijzigingen aangebracht in de overige wetgeving.

De initiatiefnemers merken op dat de doelstelling van het onderhavige ontwerp geen strijdigheden oplevert met het regeringsbeleid. Bij de totstandkoming van dit ontwerp is de Directie Wetgeving en Juridische Zaken verzocht om technische ondersteuning en is die ondersteuning verleend.

2. De geschiedenis van het geregistreerd partnerschap en de openstelling huwelijk binnen het Koninkrijk

Het geregistreerd partnerschap is op 1 januari 1998 in Nederland geïntroduceerd. Dit werd gedaan om tegemoet te komen aan de behoefte van hen, die publiekelijk uitdrukking wilden geven aan hun lotsverbondenheid, maar dit niet door middel van een huwelijk konden doen (kamerstukken II 1993/94 23761, nr. 3. blz. 1). Het geregistreerd partnerschap had als doel nagenoeg gelijke rechten aan personen van hetzelfde geslacht te geven, terwijl het huwelijk werd voorbehouden aan personen van verschillend geslacht. Echter, relatief kort daarna is, rekening houdende met de eisen van gelijke behandeling, tot het besef gekomen dat er geen objectieve rechtvaardiging was om nog langer het wettelijk huwelijksverbod voor twee personen van hetzelfde geslacht te handhaven.

Op 8 juli 1999 heeft de regering van Nederland het wetsvoorstel Wet openstelling huwelijk bij de Tweede Kamer ingediend. Overwogen werd dat aan het huwelijk maatschappelijk gezien

bepaalde symbolische en emotionele waarde wordt toegekend (kamerstukken II 1998/99 26672, nr. 3. blz. 2). De regering overwoog verder dat uit het feit dat voor paren van gelijk geslacht de gehuwde staat niet bereikbaar was, zou kunnen worden afgeleid dat aan hun relatie minder waarde werd toegekend. Daarbij werd het geregistreerd partnerschap gezien als een *'seperate, but equal'* oplossing. Het toekennen van een aparte status aan paren van gelijk geslacht zou in dat licht nog steeds discriminatie betekenen, ook al zouden de rechtsgevolgen hiervan praktisch identiek zijn aan het huwelijk. Het wetsvoorstel werd aangenomen en vanaf 1 april 2001 werd het huwelijk voor paren van gelijk geslacht in Nederland, als eerste land ter wereld, een feit.

Bij de behandeling van de wetten in verband met de nieuwe staatsrechtelijke positie van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba als openbaar lichaam binnen Nederland is een amendement voorgesteld strekkende tot de openstelling van het huwelijk op de BES-eilanden (kamerstukken II 2009/10, nrs. 14 en 23). De indieners achtten het wenselijk om uit een oogpunt van gelijke behandeling van alle burgers en het uitsluiten van discriminatie, de huwelijkswetgeving op de BES-eilanden als staatkundig onderdeel van Nederland gelijkloidend te maken aan de wetgeving in het Europese deel van het Koninkrijk.

3. De openstelling van het huwelijk buiten het Koninkrijk

Na Nederland heeft een groot aantal landen uit overwegingen van gelijke behandeling het huwelijk opengesteld voor personen van hetzelfde geslacht. Bij de indiening van het voorliggende ontwerp is onder meer in de volgende landen het huwelijk opengesteld: Argentinië, Australië, België, Brazilië, Canada, Colombia, Chile, Costa Rica, Ecuador, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, IJsland, Ierland, Luxemburg, Malta, Mexico (bepaalde regio's), Nederland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Sweden, Taiwan, Uruguay, het Verenigd Koninkrijk (behalve Noord-Ierland), de Verenigde Staten, Zuid-Afrika en Zwitserland. Noemenswaardig is ook de recentelijke openstelling van het huwelijk in de Republiek Cuba, nadat het volk zich daartoe in een referendum in positieve zin over het onderwerp heeft uitgelaten.

De openstelling van het huwelijk is in sommige landen tot stand gekomen door de wetgever en bij andere landen door toetsing door de rechter aan (doorgaans) de grondwet van dat land. Bij de overwegingen om het huwelijk open te stellen, speelt in de meeste gevallen het gelijkheidsbeginsel een doorslaggevende rol. Zo overwoog het Constitutionele Hof van Zuid Afrika dat *"(...) The exclusion of same-sex couples from (...) marriage (...) represents a harsh if oblique statement by the law that same-sex couples are outsiders (...) that their need for affirmation and protection of their intimate relations as human beings is somehow less than that of heterosexual couples (...) that their capacity for love, commitment and accepting responsibility is by definition less worthy of regard than that of heterosexual couples (...)"* (Constitutional Court of South Africa, 1 december 2005, CCT60/04, CCT10/05). Dit Hof komt tot de conclusie dat het huwelijksverbod voor paren van gelijk geslacht discriminatoir is, hetgeen de weg in Zuid-Afrika

openmaakte om het huwelijk open te stellen.

In de Verenigde Staten is het huwelijk opengesteld na toetsing door het Hooggerechtshof aan de Amerikaanse grondwet en in het bijzonder aan de zogenaamde *'Equal Protection Clauses'*. Het Hooggerechtshof oordeelde dat: *"No union is more profound than marriage, for it embodies the highest ideals of love, fidelity, devotion, sacrifice, and family. In forming a marital union, two people become something greater than once they were. As some of the petitioners in these cases demonstrate, marriage embodies a love that may endure even past death. It would misunderstand these men and women to say they disrespect the idea of marriage. Their plea is that they do respect it, respect it so deeply that they seek to find its fulfillment for themselves. Their hope is not to be condemned to live in loneliness, excluded from one of civilization's oldest institutions. They ask for equal dignity in the eyes of the law. The Constitution grants them that right."* (US Supreme Court, 26 juni 2015, Obergefell et al. V. Hodge). Het hoogste gevoel van waardigheid wordt naar dit oordeel bereikt met gelijke behandeling die het grondrecht garandeert. Over het gevoel van waardigheid dat met gelijke behandeling wordt bereikt, heeft dichter bij huis het Constitutionele Hof van Colombia als volgt geoordeeld: *"(...) Op grond van de beginselen van menselijke waardigheid, individuele vrijheid en gelijkheid kan ieder mens een burgerlijk huwelijk aangaan, onafhankelijk van zijn seksuele geaardheid. De autonomie die de mens heeft om een burgerlijk huwelijk aan te gaan, zonder sociale, etnische, raciale of nationale verschillen of vanwege hun seksuele identiteit, is een predicaat van menselijke waardigheid. (...)"* (vrije vertaling uit Corte Constitucional Republica Colombia, 28 april 2016, SU214/16). Voor wat betreft andere vormen van wettelijke partnerschap overweegt dat Hof: *"Geen onbenoemd plechtig of atypisch contract, aangegaan tussen paren van hetzelfde geslacht, zou dezelfde persoonlijke en patrimoniale effecten kunnen hebben als een burgerlijk huwelijk."* Dit Hof concludeert derhalve dat de menselijke waardigheid van personen van gelijk geslacht met zich brengt dat zij op gelijke voet mogen huwen als paren van verschillend geslacht. Een ander type van contract is daartoe niet toereikend.

Noemenswaardig is ook het advies van de Inter-American Court of Human Rights aangevraagd door Costa Rica (IACHR, 24 november 2017, Advisory Opinion OC-24/17). Dit Hof stelt in zijn advies dat het huwelijksverbod voor personen van gelijk geslacht in strijd is met het grondrecht tot bescherming van *'family life'* opgenomen in het onder zijn toezicht zijnde mensenrechtelijke verdrag. De regering van Costa Rica heeft het advies opgevolgd en het huwelijk inmiddels aldaar opengesteld. Het advies kan ook de weg gaan openmaken voor de openstelling van het huwelijk in de landen aangesloten bij bedoeld verdrag.

4. De noodzaak voor de openingstelling van het huwelijk in Aruba

4.1 Algemeen

Kort voor indiening van dit ontwerp, heeft het Gemeenschappelijk Hof van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba in twee aparte zaken geoordeeld dat het huwelijk in Aruba en Curaçao dient wordt opengesteld (Gem. Hof 6 december 2022, ECLI:NL:OGHACMB:2022:135 (“Hof Vonnis Orguyo / Land Aruba”) en Gem. Hof 6 december 2022, ECLI:NL:OGHACMB:2022:134). Meer in het bijzonder verklaart het Hof voor recht dat in Aruba een huwelijk kan worden aangegaan door twee personen van verschillend of van gelijk geslacht, met dien verstande dat het vonnis geen consequenties heeft voor de mogelijkheid voor echtparen van gelijk geslacht om tezamen een verzoek te doen een kind te adopteren of voor de mogelijkheid voor een echtgenoot om adoptie van het kind van de andere echtgenoot van gelijk geslacht te verzoeken. Verder wordt voor recht verklaard dat artikel 31 lid 1 en artikel 33 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba, wegens onverenigbaarheid met de artikelen 3 en 12 lid 1 van de Staatsregeling van Aruba (bedoeld wordt artikelen I.1 en I.16 van de Staatsregeling van Aruba), geen toepassing vinden, voor zover door die toepassing het huwelijk tussen twee personen van gelijk geslacht zou worden uitgesloten. Daarbij wordt beveelt de ambtenaar van de burgerlijke stand van Aruba mee te werken aan het aangaan van een huwelijk door twee personen van gelijk geslacht door het opmaken van een akte van huwelijksaangifte en van een huwelijksakte.

Bij het indienen van dit ontwerp is het Hof Vonnis Orguyo / Land Aruba nog niet in kracht van gewijsde gegaan. Mocht dat vonnis hierna in kracht van gewijsde gaan, dan dient dit ontwerp als codificatie van hetgeen in het vonnis is bepaald. Voor het geval dat het Hof Vonnis Orguyo / Land Aruba niet in kracht van gewijsde gaat, bevat deze memorie van toelichting een zelfstandige onderbouwing voor de noodzaak voor het openstellen van het huwelijk voor paren van gelijk geslacht.

4.2 Gelijkheid en verbod van discriminatie

De indieners van het ontwerp zijn – samen met voornoemde hoven – de mening toegedaan dat gelijkheid in Aruba slechts bereikt kan worden door het openstellen van het huwelijk. Het huwelijk heeft – zoals eerder vermeld – maatschappelijk gezien een bepaalde symbolische en emotionele waarde. De menselijke waardigheid kan alleen bereikt worden indien deze waarden van het huwelijk ook aan paren van gelijk geslacht wordt toegekend. Het geregistreerd partnerschap is – zelfs als nagenoeg dezelfde rechten aan wordt toegekend – naar het oordeel van de indieners niet toereikend om de beoogde gelijkstelling te bereiken. Dat laat uiteraard onverlet de mogelijkheid om het (nog aan te vullen) geregistreerd partnerschap naast het huwelijk te behouden voor paren van gelijk en verschillend geslacht die hun relatie wensen te formaliseren, zonder daar een symbolisch aspect aan toe te kennen.

Volgens de indieners brengt het gelijkheidsbeginsel, zoals in artikel I.1 Staatsregeling verwoord, met zich mee dat het Land Aruba in het belang van haar burgers – in het onderhavige geval van een minderheidsgroep die bescherming nodig heeft – zelfs gehouden is het huwelijk voor paren van gelijk geslacht open te stellen. Feit blijft namelijk dat – in de woorden van het EHRM – paren van gelijk geslacht net zo in staat zijn om stabiele en duurzame relaties aan te gaan en in een vergelijkbare situatie verkeren als heteroseksuele paren (EHRM 21 juli 2015, 18766/11 en 36030/11 (Oliari v. Italy) r.o. 165.). Paren van gelijk geslacht worden thans zonder een objectieve rechtvaardiging door de uitsluiting van het huwelijk gediscrimineerd. Ten aanzien hiervan oordeelt het EHRM dat “(...) *very weighty reasons would have to be put forward before such a difference of treatment could be regarded as compatible with the Convention*” (zie onder meer EHRM 22 maart 2012, 30078/06, r.o. 127 (Konstantin Markin v. Russia) en EHRM 24 juni 2010, 30141/04, r.o. 78 (Schalk and Kopf v. Austria)). Een objectieve rechtvaardiging om inbreuk te mogen maken op het recht van gelijke behandeling die door artikel I.1 Staatsregeling wordt gegarandeerd – en dus paren van hetzelfde geslacht te discrimineren – is niet aanwezig.

De indieners zijn zich ervan bewust dat bepaalde groepen uit de bevolking uit religieuze of andere opvattingen tegen het openstellen van het huwelijk zijn. Deze opvattingen mogen er echter nimmer toe leiden dat een (minderheids)groep van de bevolking een of meer (grond)rechten wordt ontzegd. Klassieke grondrechten, zoals het gelijkheidsbeginsel en het verbod van discriminatie, van minderheden mogen namelijk niet afhankelijk worden gesteld van de mening van een meerderheid (zie onder meer EHRM 20 juni 2017, 67667/09, 44092/12 en 56717/12, r.o. 70 en 71 (Bayev and Others v. Russia) en EHRM 13 juli 2021, 40792/10, 30538/14 en 43439/14, r.o. 52 (Fedotova and Others v. Russia), maar ook GEA Curaçao, 13 september 2021, ECLI:NL:OGECAC:2021:160 r.o. 3.16 en Hof Vonnis Orguyo / Land Aruba r.o. 2.54). Met andere woorden, religieuze of andere opvattingen van de een mogen geen beperking inhouden van het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, gelijke behandeling of family life van de ander. Vermeldenswaard is in dit verband bovendien het feit dat het openstellen van het huwelijk geen wijziging aanbrengt aan de keuzevrijheid van religieuze of andere instellingen om het huwelijk van een echtpaar van gelijk geslacht op grond van hun opvattingen al dan niet te bezegenen. De wet beschouwt het huwelijk namelijk alleen in zijn burgerlijke betrekkingen.

Naar het oordeel van de indieners dient de openstelling van het huwelijk tevens getoetst te worden binnen de context van het Koninkrijk. Voor het overgrote deel van de LHBTI+ Nederlanders (in Europa en Caribisch Nederland) staat het huwelijk wel open. Aldus de indieners zou beargumenteerd kunnen worden dat er sprake is van een ongelijke behandeling van Nederlanders binnen het Koninkrijk, in casu van in Aruba geboren Nederlanders. Het huwelijksverbod voor paren van hetzelfde geslacht in Aruba levert daarnaast de vreemde situatie op dat paren van gelijk geslacht die wensen te huwen naar Nederland of de BES-eilanden moeten uitwijken. Dat huwelijk kan vervolgens wel sinds het Oduber-Lammers arrest (HR 13 april 2007, NJ 2014/50) in het Arubaanse bevolkingsregister worden ingeschreven,

maar heeft verder nagenoeg geen rechtsgevolgen in Aruba.

De indieners wensen voorts stil te staan bij het argument dat paren van gelijk geslacht binnen een huwelijk niet in staat zouden zijn nakomelingen te krijgen en reeds daarom niet de mogelijkheid zouden mogen of moeten hebben om te huwen. Ten aanzien daarvan oordeelt het EHRM dat “*the inability of any couple to conceive or parent a child cannot be regarded as per se removing the right to marry*” (EHRM 11 juli 2002, 28957/95 (Christine Goodwin v. the United Kingdom) en EHRM 24 juni 2010, 30141/04 (Schalk and Kopf v. Austria). Zie ook Hof Vonnis Orguyo / Land Aruba r.o. 2.51). Een eis om nakomelingen te krijgen, valt ook niet af te leiden uit het BWA dat überhaupt het huwelijk slechts in zijn burgerlijke aspecten regelt en niets bepaalt over (het streven naar) het verwekken van kinderen. Het (kunnen) krijgen van, of de uitgesproken intentie om kinderen te krijgen, is aldus nooit als voorwaarde gesteld om te mogen huwen. Er zijn paren die er bewust voor kiezen om geen kinderen te krijgen en anderen die dat wegens biologische of medische redenen niet kunnen. Ook zijn er huwelijken die van meet af aan niet op procreatie kunnen zijn gericht. Te denken valt aan personen die op oudere leeftijd huwen, waar het krijgen van kinderen per definitie uitgesloten is.

Het is dus in het belang van de Arubaanse burger om dit onderwerp te regelen en de ongelijke behandeling en discriminatie van de LHBTI+ groep op grond van artikel I.1 van de Arubaanse Staatsregeling op te heffen. Het toekennen van het recht om te huwen aan paren van hetzelfde geslacht zal bovendien – en dit is van uiterst belang – niet afdoen aan enig (grond)recht van een andere burger. In een tolerante samenleving is er plaats voor verschillende levensopvattingen, zonder dat deze gevolgen hebben voor de (grond)rechten van personen met andere levensopvattingen. *Live and let live!* De indieners zijn van mening dat Aruba zich moet aansluiten bij de groeiende groep van landen die uit gelijkheidsoverwegingen het huwelijk heeft opengesteld. In deze landen is het besef van gelijke behandeling van homoseksuelen volop ontwikkeld. Aruba dient ook deze ontwikkeling te volgen door de discriminatoire behandeling op te heffen en de menselijke waardigheid van een groep van zijn bevolking onvoorwaardelijk te erkennen.

4.3 Psychosociale aspecten

Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat het legaliseren – en dus het steunen – van homohuwelijken ook een positief effect heeft op de gezondheid en het welzijn van minderheidsgroepen binnen een gemeenschap. Tevens bevordert het openstellen van huwelijken voor personen van gelijk geslacht de integratie van deze minderheidsgroep in de gemeenschap. Het feit dat paren van gelijk geslacht in de ogen van de wet in Aruba thans nog “ongelijk” zijn, wordt daarom beschouwd als een structurele stigmatisering van de LHBTI+ gemeenschap. Dit doet zich voor wanneer op maatschappelijk, institutioneel en cultureel niveau de kansen, toegang en het welzijn van een particuliere (minderheids)groep op negatieve wijze

wordt beïnvloed. Een voorbeeld hiervan is het gebrekkige beleid om te voldoen aan internationale verdragen voor wat betreft 'equal rights'.

In 2021 zijn een tweetal belangrijke onderzoeken gepubliceerd c.q. verricht naar de impact van de onmogelijkheid om te huwen op de gezondheid van homostellen onderscheidenlijk jongeren.

De eerste betreft een *review* door Drabble e.a.¹ waar verschillende onderzoeken met elkaar vergeleken werden om de belevenis van homostellen bij het niet in het huwelijk mogen treden in kaart te brengen. Ondanks de verschillende resultaten geven de auteurs aan dat het regeerbeleid met betrekking tot homohuwelijken op meerdere niveaus een impact heeft op deze minderheidsgroep binnen de gemeenschap. Hierbij dient gedacht te worden aan een impact op individueel -, gezins- en maatschappelijk niveau. Op het moment dat het regeerbeleid de positie en rechten van burgers – met name die van minderheidsgroepen – niet voldoende waarborgt, heeft dit een negatieve impact op hoe de maatschappij naar minderheidsgroepen kijkt. Het individu dat zich niet gezien of gehoord voelt binnen de gemeenschap kan zich niet ontwikkelen tot een geïntegreerde en geaccepteerde burger. Het structureel stigmatiseren van individuen binnen minderheidsgroepen – in dit geval homoseksuele individuen – heeft een enorme impact op de ontwikkeling van het individu zelf als mens. Denk hierbij aan de ontwikkeling van het zelfbeeld, de persoonlijkheid en psychiatrische stoornissen, waaronder suïcidaal gedrag.

In de analyse van Kennedy e.a.² werd gekeken naar de relatie tussen het legaliseren van homohuwelijken en suïcidaal gedrag bij jongeren in een ontwikkeld land. Hieruit is gebleken dat jongeren die deel uitmaken van een minderheidsgroep voor wat betreft de seksuele geaardheid vatbaarder zijn voor suïcidale ideeën, - pogingen en suïcide. Het niet in het huwelijk mogen treden, wordt als een grote stressor ervaren, omdat dit gekenmerkt wordt door structurele discriminatie en een ontneming van de gezondheids-, financiële-, en rechtmatige voordelen dat het huwelijk met zich meebrengt. Uit de analyse kan dus worden afgeleid dat het legaliseren van homohuwelijken een belangrijke positieve ontwikkeling voor Aruba zou kunnen zijn, met name gezien de stijgende wachtlijsten in het kader van geestelijk gezondheidszorg. Dit geldt des te meer aangezien de meeste jongeren die zich aanmelden voor hulpverlening bij de Kinder- en Jeugdpsychiatrie kampen met identiteitsproblemen in verband met hun seksualiteit. Veel jongeren die zich aanmelden met zorgen rondom acceptatie voor wat betreft hun homoseksualiteit ervaren niet de nodige ruimte dan wel steun binnen hun familie en/of de maatschappij.

Het onderhavige ontwerp zal dus niet alleen een betekenisvolle ontwikkeling zijn voor volwassen homostellen die in het huwelijk willen treden, maar ook een gezonde psychische ontwikkeling waarborgen voor homoseksuele jongeren die nog zoekend zijn naar hun positie binnen de

¹ Drabble, L. A., Wootton, A. R., Veldhuis, C.B., Riggle, E.D.B., Rostosky, S.S., Lannuttig, P.J., Balsam, K.F., Hughes, T.L. (2021). Perceived psychosocial impacts of legalized same-sex marriage: A scoping review of sexual minority adults' experiences. *Journal PLOS ONE*, 16(5).

² Kennedy, A., Econ, M., Genç, M., Owen, P.D. (2021). The Association Between Same-Sex Marriage Legalization and Youth Deaths by Suicide: A Multimethod Counterfactual Analysis. *Journal of Adolescent Health*, 68, (1176 – 1182).

maatschappij. De positieve effecten van het openstellen van het huwelijk op het psychisch welzijn van zowel jongeren als volwassenen wegen naar het oordeel van de indieners veel zwaarder dan de persoonlijke opvattingen van een meerderheids(groep) om het huwelijk voor te behouden aan paren van verschillend geslacht.

5. Aanpassing overige wetgeving

Naast de wijzigingen die in Boek 1 BWA dienen te worden doorgevoerd om het openstellen van het huwelijk te bewerkstelligen, is ook gekeken naar de overige landsverordeningen die als gevolg van deze openstelling aanpassing behoeven. Deze zien vooral op het wijzigen van verwijzingen naar (het onderscheid tussen) de gehuwde man en vrouw, zodat duidelijk wordt dat die wettelijke bepalingen ook gelden voor gehuwde personen van hetzelfde geslacht. In tal van landsverordeningen worden de termen 'gehuwden', 'echtgenoot' of 'echtgenote' gebezigd. Deze behoeven geen wijziging, omdat – gelet op de wijzigingen in Boek 1 BWA – het vanzelfsprekend is dat voortaan met die termen ook echtgenoten van gelijk geslacht wordt bedoeld.

Naast het bovengenoemde doel om het onderscheid op te heffen, zien enkele wijzigingen op de modernisering van sommige bepalingen, zoals die betreffende de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw. Hoewel die wijzigingen in principe buiten het doel van onderhavige ontwerp vallen, achten de indieners hiervan het passend om die ook mee te nemen.

6. Afstammingsrechtelijke gevolgen

Ten aanzien van het krijgen van kinderen binnen een huwelijk wordt in het ontwerp geen wijziging voorgesteld. De mogelijkheid voor personen van hetzelfde geslacht om te huwen zal ten aanzien van het krijgen van kinderen verder dus geen gevolgen hebben. Het gaat de strekking van dit ontwerp te ver om dit in dit stadium ook te regelen. Dit geldt ook voor adoptie. Het hebben van twee vaders of twee moeders is iets waarop thans de regelgeving niet is ingericht. Het regelen van een eventueel duo-moederschap of twee vaders – ook in geval van adoptie – kan beter in zijn geheel via een apart traject worden geregeld.

7. Overeenkomsten en verschillen tussen het huwelijk voor personen van verschillend geslacht en het huwelijk voor gelijk geslacht

Uitgangspunt is, gelet op het gelijkheidsbeginsel, dat geen verschil mag bestaan tussen het huwelijk voor personen van verschillend geslacht en die voor personen van gelijk geslacht. Het ontwerp is ingericht om die gelijkheid te bewerkstelligen. Het gaat om hetzelfde huwelijk, waar de voorwaarden voor het aangaan, stuiting en nietigverklaring gelijk zijn (behoudens de grond tot nietigheidverklaring wegens zwangerschap zoals genoemd in artikel 1:74 BWA). Ook voor wat betreft de rechtsgevolgen is sprake van gelijkheid. Als (enige) uitzondering daarop, en dus als

verschil aan te merken, is de positie van kinderen. Immers, er zijn geen van rechtswege afstammingsrechtelijke gevolgen voor kinderen.

Dat betekent echter niet dat de relatie tussen een kind en beide personen die voor de opvoeding van dat kind zorgen in zijn geheel niet wettelijk wordt beschermd. Los van het bestaan van de mogelijkheid om te huwen, kan een kind met de niet biologische ouder in een (gewezen) relatie van gelijk geslacht, binnen de strekking van 'family life' in de zin van artikel 8 EVRM vallen.³ Daarbij kan zowel het kind als de persoon waarmee hij in een family life-verband staat rechten ontlenen die uit laatstgenoemde artikel voortvloeien. Te denken valt aan het recht op omgang, hetgeen overigens ook op grond van artikel 1:377f BWA kan worden verzocht.

8. Financiële aspecten

De financiële consequenties van de openstelling van het huwelijk voor de begroting van het Land zijn naar verwachting van zeer beperkte betekenis. De doelgroep is gering, terwijl het BWA en de socialezekerheidswetgeving van de fictie uitgaan dat honderd procent van de betrokkenen c.q. gerechtigden zouden kunnen huwen.

Ter illustratie van de te verwachten doelgroep hebben de indieners een vergelijking gemaakt met Nederland. In de eerste twee jaren na het openstellen van het huwelijk (namelijk in 2001 en 2002) zijn 2414 respectievelijk 1838 huwelijken van paren van gelijk geslacht aangegaan.⁴ Vergeleken met de huidige bevolkingscijfers van Aruba zou naar verhouding met de Nederlandse bevolkingscijfers sprake zijn van 16 respectievelijk 12 huwelijken in de eerste twee jaren.⁵ In Nederland was na de introductie bovendien een afvlakking waar te nemen. Als men het gemiddeld aantal homohuwelijken over de afgelopen 20 jaren in Nederland als voorbeeld neemt en dit bedrag doorberekent naar de Arubaanse situatie, zou dat uitkomen op een gemiddelde van circa 8 homohuwelijken per jaar. Bovenstaande schatting komt overeen met het aantal geregistreerd partnerschappen van 2022, zijde het eerste volledige kalenderjaar waar het aangaan daarvan mogelijk was:

Geregistreerd Partnerschap ⁶			
Jaar	Totaal	Gelijk geslacht	Verschillend geslacht
2021	4	2	2
2022	24	15	9

³ EHRM Grote Kamer 19 februari 2013, 19010/07, r.o. 92 e.v. Zie ook Gem. Hof van Justitie 23 mei 2017, GHIS 62467 H 398/16.

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/13/20-jaar-na-invoering-homohuwelijk-20-duizend-homo-echtparen-in-nederland>.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/bevolkingsteller>.

⁶ Cijfers afkomstig van de DWJZ.

Het aantal huwelijken van het jaar 2009 tot en met het jaar 2021 is als volgt:

Huwelijken⁷

Jaar	Aantal
2009	862
2010	823
2011	803
2012	841
2013	768
2014	788
2015	809
2016	688
2017	550
2018	543
2019	500
2020	308
2021	402

Het gemiddeld aantal huwelijken in Aruba per jaar, berekend over de periode 2017 tot en met 2019, is 531. Op grond van het vorige rekenvoorbeeld zou het aantal huwelijken in Aruba in het eerste jaar van de openstelling van het huwelijk stijgen met ongeveer 2.9%, waarna het in het derde jaar en verder zou afvlakken tot een gemiddelde van ongeveer 1.5% per jaar.

Deze stijgingen zijn zo miniem dat het te verwaarlozen budgettaire gevolgen zal hebben die passen in de bestaande schommelingen in het aantal huwelijken per jaar. Bovendien zullen niet alle rechten (tegelijk) benut worden. Als voorbeeld kan genoemd worden het huidige recht van de echtgenote om kosteloze rechtsbijstand aan te vragen bij echtscheiding. De openstelling van het huwelijk gaat uit van een sekseneutrale uitdrukking van het huwelijk, waardoor in het ontwerp wordt voorgesteld om dit recht ook toe te doen komen aan de minvermogende echtgenoot. Het is maar een fractie van de bevolking die voor die kosteloze rechtsbijstand in aanmerking komt en een nog kleiner deel daarvan dat een beroep zal doen op – en in aanmerking komen voor – KRB in geval van echtscheiding.

Gelet op de geringe aantallen, is geen additioneel personeel nodig om de huwelijken van paren van gelijk geslacht te voltrekken. Zoals hierboven vermeld vallen de verwachte aantallen binnen de natuurlijke jaarlijkse schommelingen van het aantal huwelijken. Dit wordt verder ondersteund door het feit dat het aantal huwelijken de afgelopen jaren sterk is gedaald. Zelfs met de zeer beperkte stijging door te voltrekken huwelijken van gelijk geslacht, zal dat nog steeds fors onder het gemiddelde aantal blijven die in de jaren daarvoor werd voltrokken. Voor wat betreft het

⁷ Cijfers afkomstig van de DWJZ. Cijfers van 2017 tot en met 2021 zijn te vinden in de jaarverslagen van de Censo (<https://www.censo.aw/main/jaarverslagen-dbsb/>).

beroep doen op rechten door gehuwde paren van gelijk geslacht kan daarom niet gezegd worden dat er een stijging in de uitgaven zal plaatsvinden, die niet al in de begroting moet zijn verdisconteerd. Voor wat betreft deze rechten concluderen de initiatiefnemers dat er geen financiële gevolgen zijn die buiten de bestaande kaders van de begroting vallen.

Het vorenstaande daargelaten, achten de initiatiefnemers het gelet op de positieve verplichting die op het Land rust om de onderhavige materie uit mensenrechtelijke gelijkheidsoverwegingen te regelen, niet op zijn plaats om een prijskaart aan de openstelling van het huwelijk te verbinden. Dat laatste klemmt te meer nu de onderhavige doelgroep op gelijke voet aan belastingen en de sociale voorzieningen bijdraagt.

Het ICT-systeem dient te worden aangepast. De kosten daarvoor bedragen eenmalig € 5.000, gevolgd door een jaarlijks bedrag van € 1.050.

Artikelsgewijze toelichting

ARTIKEL I

Onderdeel A

De wijziging van artikel 9 maakt het ten eerste mogelijk dat ook echtgenoten van hetzelfde geslacht de achternaam van hun (gewezen) echtgenoten kunnen (blijven) voeren. Het eerste lid ziet op de gehuwde vrouw en het derde lid verklaart de regeling van toepassing op mannen. De wijziging houdt voorts verband met de mogelijkheid voor geregistreerde partners om elkaars achternaam te voeren. In de Aanpassingsverordening aanvulling BWA is deze mogelijkheid voor geregistreerde partners namelijk niet opgenomen. De indieners achten deze bevoegdheid evenwel onderdeel van de '*core rights*' tussen de geregistreerde partners, waardoor het wenselijk is geweest om artikel 9 te herformuleren. Onderdeel A strekt daartoe.

Onderdeel B

Door opneming van de artikelen 80j en 80ma in artikel 16a wordt mogelijk gemaakt dat een omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk ten overstaan van een buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand kan geschieden. Artikel 58 is abusievelijk niet aan de opsomming in artikel 16a toegevoegd en wordt in onderdeel B gecorrigeerd.

Onderdelen C en D

In onderdeel L van het ontwerp wordt aan Boek 1 BWA een nieuw artikel 80ma toegevoegd die de mogelijkheid biedt om een reeds aangegaan geregistreerd partnerschap om te zetten in een huwelijk. In verband daarmee worden de artikelen 20 en 20a gewijzigd. Dat betekent dat van de omzetting latere vermeldingen worden opgenomen in het register van huwelijken respectievelijk geregistreerde partnerschappen. Op de omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk wordt bij de toelichting op onderdeel L ingegaan.

Onderdelen E en F

Met de voorgestelde wijziging wordt het doel van het ontwerp, dat een huwelijk ook kan worden aangegaan door twee personen van gelijk geslacht, bereikt. Het uitgangspunt van seksneutraliteit van het huwelijk wordt hiermee tot uitdrukking gebracht.

Onderdeel G

Deze wijziging is noodzakelijk om zeker te stellen dat het principe dat een persoon tegelijkertijd slechts met één andere persoon gehuwd mag zijn, ook voor het huwelijk tussen personen van gelijk geslacht zal gelden.

Onderdelen H en I

De wijziging in artikel 41 is opgenomen ter verduidelijking dat een huwelijk ook niet kan worden aangegaan tussen twee broeders of twee zusters. Dit geldt tevens als zij broeders of zusters zijn door adoptie. In dit laatste geval is echter ontheffing van het huwelijksverbod mogelijk. Het voornoemde verbod geldt op grond van artikel 80d ook ten aanzien van het geregistreerd partnerschap. Echter, in dat artikel wordt nog gesproken van “broeders” in plaats van “broers”, hetgeen ook in artikel 51 het geval is. In de onderdelen H en I wordt daarom (tevens) een redactionele wijziging aangebracht, opdat in het gehele Boek 1 BWA wordt gesproken van – het modernere begrip – “broers”.

Onderdelen J, K, L en M

Bij gebrek aan het kunnen huwen, zijn wellicht sommige paren een geregistreerd partnerschap aangegaan, die dat partnerschap in een huwelijk zouden willen omzetten wanneer dat mogelijk wordt. Met de invoering van artikel 80ma (onderdeel L) wordt het mogelijk om een geregistreerd partnerschap ten overstaan van een (buitengewoon) ambtenaar van de burgerlijke stand om te zetten in een huwelijk. De aanpassing van artikel 166a brengt tot uitdrukking dat de omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk een wijze is waarop het geregistreerd partnerschap eindigt.

ARTIKEL II

Artikel 1 van de Landsverordening voorzieningen gewezen politieke ambtsdragers en hun nabestaanden wordt gewijzigd om duidelijk te maken dat de echtgenoot van hetzelfde geslacht als de gewezen politieke ambtsdrager ook onder de definitie van “weduwe” valt.

ARTIKEL III

Artikel 18 van de Kiesverordening voorziet in een specifieke bepaling voor het geval dat een vrouwelijke kandidaat gehuwd of weduwe is. In dat geval kan gekozen worden tussen het opnemen van de achternaam van de echtgenoot onder toevoeging van de eigen naam van de vrouwelijke kandidaat en het opnemen van de eigen naam van de kandidaat op de lijst. Voor de gehuwde mannelijke kandidaat geldt dat niet. Voorgesteld wordt, gelet op de seksneutraliteit

van het huwelijk, om dit onderscheid op te heffen. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om deze bepaling ook te laten gelden voor (gewezen) geregistreerde partners. Onderdeel A strekt daartoe.

De artikelen 22, tweede lid, en 26 behoeven aanpassing in verband met de wijziging van artikel 18, tweede lid. De onderdelen B en C voorzien daarin.

ARTIKELEN IV, V en XII

Bij het opstellen van dit ontwerp zijn de initiatiefnemers in de Landsverordening leeftijdsgrens ambtenaren, de Landsverordening houdende beperking van de uitbetaling van een overheidspensioen bij gelijktijdige aanspraak op pensioen krachtens de Landsverordening algemene ouderdomsverzekering en de Landsverordening ambtenarenrechtspraak bepalingen tegengekomen die achterhaald zijn. Het betreft bepalingen die stammen uit de periode waarin de gehuwde vrouw handelingsonbekwaam was tot het verrichten van (bepaalde) rechtshandelingen doch ten aanzien van de gehuwde vrouwelijke werknemer in dienst van het Land een uitzondering is gemaakt. Deze bepalingen kunnen vervallen nu de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw sinds 1975 is opgeheven.

ARTIKEL VI

In artikel 20, eerste lid, van de Landsverordening inkomstenbelasting wordt bepaald dat ten aanzien van gehuwde belastingplichtigen de zuivere inkomens van beide echtgenoten worden genomen bij de echtgenoot met het hoogste persoonlijke arbeidsinkomen. Ingeval de echtgenoten echter geen persoonlijk arbeidsinkomen hebben genomen, dan wel hun persoonlijke arbeidsinkomen even hoog is, wordt het zuivere inkomen van beiden op grond van het tweede lid in aanmerking genomen bij de man. Deze bepaling kan bij de mogelijkheid van een homohuwelijk logischerwijs niet worden toegepast. In navolging van (art. 20 van) de Wet inkomstenbelasting BES – waar het huwelijk eveneens is opengesteld – wordt daarom voorgesteld om in het geval waarop het tweede lid van artikel 20 ziet, voor de bestanddelen van het zuiver inkomen uit te gaan van het zuiver inkomen van de oudste echtgenoot.

ARTIKELEN VII en IX

De wijzigingen in de Landsverordening toelating en uitzetting en de Landsverordening kosteloze rechtskundige bijstand hangen samen met een sekseneutrale uitdrukking van het huwelijk, inhoudende dus dat de bepalingen gelden voor zowel de man als de vrouw, maar ook voor echtgenoten van hetzelfde geslacht.

ARTIKEL VIII

Zeker bij een sekseneutrale uitdrukking van het huwelijk is het niet houdbaar te bepalen dat het domicilie van de vrouw geacht wordt dezelfde te zijn als die van haar man. Daarom kan het derde lid van artikel 6 van de Landsverordening maatschappelijke zorg vervallen, zodat het domicilie

voor eenieder – ook voor echtgenoten – wordt bepaald aan de hand van de leden een en twee van artikel 6.

ARTIKEL X

Op grond van onderdeel a van het zesde lid van artikel 5 van de Landsverordening ongevallenverzekering bestaan verschillende criteria voor de toekenning van een uitkering aan een man vergeleken met een vrouw inzake de overleden arbeider. De vrouw ontvangt de uitkering tot de dag dat zij opnieuw in het huwelijk treedt, terwijl de man slechts de uitkering ontvangt indien de overledene werknemer zijn kostwinner was. Het kostwinnerschap van de vrouw speelt in de praktijk echter geen rol meer, zodat in het eerste liggende streepje kan worden bepaald dat de uitkering aan de echtgenoot of echtgenote van de overleden arbeider toekomt. Daarbij komt ook uit tot uitdrukking dat dit zowel voor huwelijken van verschillend als van gelijk geslacht van toepassing is. Het tweede liggende streepje kan daarom vervallen.

ARTIKEL XI

De Landsverordening algemene ouderdomsverzekering (Lv aov) behoeft enige aanpassing in verband met de openstelling van het huwelijk. In een groot aantal bepalingen wordt namelijk nadrukkelijk verwezen naar het huwelijk tussen een man en een vrouw. Deze landsverordening gaat daarnaast nog uit van het kostwinnerschap op grond waarvan aan een gehuwde vrouw in principe geen zelfstandig recht op ouderdomspensioen toekomt. Deze bepaling stamt ook uit de periode waarin de gehuwde vrouw handelingsonbekwaam was tot het verrichten van rechtshandelingen.

Ter zake wordt het volgende vermeld. Niet alleen is de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw meer dan vier decennia geleden opgeheven, ook in de rechtspraak is bepaald dat de vrouw een zelfstandig recht heeft op ouderdomspensioen, ongeacht haar burgerlijke staat. De Sociale Verzekeringsbank (SVb) hanteert in het geval van gehuwden dan ook het beleid dat de echtgenoot die als eerste de pensioengerechtigde leeftijd bereikt – ongeacht het geslacht – in aanmerking komt voor pensioen. Het kostwinnerschap van de vrouw speelt in de praktijk dus geen rol meer. Op het moment dat de jongste echtgenoot de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, wordt het gehuwdenpensioen gesplitst en krijgt elke pensioengerechtigde echtgenoot zijn 'eigen deel' op grond van het aantal jaren dat hij of zij verzekerd is geweest.

Door de SVb wordt thans gewerkt aan een ontwerp voor een structurele wijziging van de Lv aov, inhoudende onder meer de afschaffing van het gehuwdenpensioen en de introductie van een zogenaamd geïndividualiseerd pensioen met een toeslagregeling voor de jongere echtgenoot. De indieners van het ontwerp achten het evenwel wenselijk om vooruitlopend op deze wijzigingen een aantal wijzigingen aan te brengen aan de Lv aov om tegemoet te komen aan de strekking van het ontwerp. Dit is met name van belang nu ook twee vrouwen zullen kunnen huwen en de bestaande wetgeving (met name artikel 6) het strikt gezien – los van de gehanteerde praktijk – onmogelijk maakt om in aanmerking te komen voor ouderdomspensioen.

De wijzigingen in de onderdelen A, C tot en met I houden verband met de seksneutrale uitdrukking van het huwelijk. Ten aanzien van onderdeel B kan het volgende worden opgemerkt. Artikel 6 is een van meest belangrijke bepalingen van de Lv aov, zo niet het belangrijkste artikel. Het geeft namelijk aan wie aanspraak heeft op ouderdomspensioen. Dat is op grond van het eerste lid degene die verzekerd is geweest en de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. In het tweede lid wordt – in verband met het eerder uiteengezette – echter een discriminatoire uitzondering gemaakt voor de gehuwde vrouw. Een dergelijke uitzondering bestaat nergens (meer) in het Koninkrijk en moet naar het oordeel van de indieners ook in onze wetgeving vervallen. Onderdeel B voorziet daarin. In de praktijk wordt aan het tweede lid, zoals eerder vermeld, geen uitvoering gegeven.

ARTIKEL XIII

De wijziging in de Handelsregisterverordening is aangebracht om duidelijk te maken dat de betreffende bepaling ook geldt voor echtgenoten van gelijk geslacht.

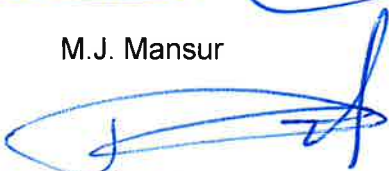
ARTIKEL XIV

Voor de inwerkingtreding van het ontwerp dient een aantal uitvoeringsregels te worden vastgesteld (zo dient het Landsbesluit burgerlijke stand te worden aangepast aan de invoering van de mogelijkheid om een geregistreerd partnerschap om te zetten in een huwelijk) en het ICT-systeem bij de Censo te worden aangepast. Hierbij valt op te merken dat de voorgestelde wijzigingen betrekking hebben op mensenrechten. Dat maakt het volgens de indieners noodzakelijk dat inwerkingtreding zo spoedig mogelijk, doch binnen een redelijk termijn plaatsvindt. De voorgestelde inwerkingtreding biedt de regering de flexibiliteit om zo spoedig mogelijk na de totstandkoming van uitvoeringsregels bij landsbesluit over te gaan tot inwerkingtreding van het onderhavige ontwerp. Naar het oordeel van de indieners zal dit binnen een termijn van zes maanden na de plaatsing van het ontwerp in het Afkondigingsblad van Aruba dienen te geschieden. Om die reden voorziet de voorgestelde inwerkingtreding in een uiterlijke inwerkingtredingstijdstip, namelijk met ingang van de eerste dag van de zesde kalendermaand na de dag van haar plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba.

De initiatiefnemers,

M.J. Mansur

R.M.J. Raymond

M.J. Lopez-Tromp

A.A. Gunn

